

ЕВРАЗИЯ ЭКОНОМИКАЛЫК БИРЛИГИНИН СОТУ

КОНСУЛЬТАТИВДИК КОРУТУНДУ

2019-жылдын 18-июну

Минск шаары

Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Чоң коллегиясы төмөнкүдөй курамда:

төрагалык кылуучу Баишев Ж.Н.,
баяндамачы-судья Сейтимова В.Х.,
судьялар Ажибраимова А.М., Айриян Э.В., Колос Д.Г., Нешатаева Т.Н.,
Скрипкина Г.А., Туманян А.Э., Федорцов А.А., Чайка К.Л.,
соттук отурумдун катчысы Лозинская А.В.,
иштин материалдарын иликтеп чыгып, баяндамачы-судьяны угуп,
Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун Статутунун 46, 47, 50, 68,
69, 73-75, 96, 98-пункттарын, Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун
Регламентинин 14, 19, 72, 75, 85-беренелерин жетекчиликке алып,

2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин 74, 76-беренелеринин жана Жогорку Евразия экономикалык кеңешинин 2012-жылдын 19-декабрындагы №29 чечими менен бекитилген Рынокту транс чек аралыкка кошуу критерийлеринин 2 жана 5-пунктарынын жоболоруна түшүндүрмө берүү тууралуу Казакстан Республикасынын «Атамекен» улуттук ишкерлер палатасынын арызы боюнча төмөнкүдөй консультативдик корутунду берет.

I. Арыз ээсинин маселеси

Казакстан Республикасынын «Атамекен» улуттук ишкерлер палатасы (мындан ары – арыз ээси, Улуттук ишкерлер палатасы) Евразия экономикалык бирлигинин Сотуна (мындан ары – Сот), 2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин 74, 76-беренелеринин (мындан ары – Келишим) жана Жогорку Евразия экономикалык кеңешинин 2012-жылдын 19-декабрындагы №29 чечими менен бекитилген Рынокту транс чек аралыкка кошуу критерийлеринин 2 жана 5-пунктарынын (мындан ары – Рынокту транс чек аралыкка кошуу критерийлери, Критерийлер) жоболоруна түшүндүрмө берүү тууралуу кайрылган.

Келишимдин 76-беренесинин 7-пунктуна ылайык мүчө мамлекеттердин чарба жүргүзүүчү субъекттеринин (рыноктун субъекттеринин), ошондой эле мүчө мамлекеттердин ишкердик жүргүзбөгөн жеке жактарынын жана коммерциялык эмес уюмдарынын Келишимдин «Атаандаштыктын жалпы принциптери жана эрежелери» аттуу XVIII бөлүмү менен белгиленген атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуулар, финансылык рынокторду кошпогондо, эки жана андан көп мүчө мамлекеттин аймактарында транс чек аралык рыноктордо атаандаштыкка терс таасир

тийгизсе же тийгизиши мүмкүн болсо, мындай эреже бузууларды токтотуу Келишимдин № 19 тиркемеси болуп саналган Атаандаштыктын жалпы принциптери жана эрежелери жөнүндө протоколдо (мындан ары – Протокол) каралган тартипте Евразия экономикалык комиссиясы (мындан ары – Комиссия) тарабынан ишке ашырыла тургандыгы арызда көрсөтүлгөн. Ошону менен бирге эле, мүчө мамлекеттердин чарба жүргүзүүчү субъекттери (рынок субъекттери) болуп саналбаган чарба жүргүзүүчү субъекттери (рынок субъекттери), ошондой эле жеке жактары жана коммерциялык эмес уюмдары тарабынан мүчө мамлекеттердин аймактарында Келишимдин 76-беренесинде белгиленген атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузууларын болтурбоо мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдары тарабынан жүзөгө ашырыла тургандыгы Протоколдун 8-пунктунда белгиленген.

Келишимдин «Атаандаштыктын жалпы принциптери жана эрежелери» аттуу XVIII бөлүмүнүн жана Протоколдун жоболорун колдонууга карата Рынокту транс чек аралыкка кошуу критерийлери менен алардын өз ара байланышында бир катар суроолор жаралгандыгын арыз ээси белгилейт. Атап айтканда, Келишимдин 76-беренесинин 1-пункту менен тыюу салуу белгиленген бузууларды токтотууга Комиссиянын жана мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын ортосундагы компетенцияларды ажыратуу жөнүндө сөз жүрүүдө.

Эгерде, товардын монополдук жогорку же монополдук төмөнкү наркын белгилөөдө көрсөтүлүүчү Келишимдин 76-беренесинин 1-пунктунун 1-пунктчасын бузуу болгон болсо, товардын мындай наркы бир эле убакта мүчө мамлекеттин ички рыногунда өзүнүн ишмердигин жүргүзгөн керектөөчүлөр үчүн да, ошондой эле транс чек аралык рынокто өзүнүн ишмердигин жүргүзгөн керектөөчүлөр үчүн да бирдей түрдө белгилениши мүмкүн.

Арыз ээсинин пикири боюнча, аталган учурда Критерийлердин 5-пунктунун талаптарын аткарууда жана Комиссиянын компетенциясын белгилөөдө бир эле убакта мүчө мамлекеттин улуттук мыйзамдарынын ушуга окшогон талаптарын бузууну токтотууда мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органынын компетенциясы болушу мүмкүн. Ошого байланыштуу мындай бузууну токтотуу боюнча Комиссиянын компетенциясы менен бирге Келишимдин 76-беренесин жана мындай бузууну токтотуу боюнча мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органынын компетенциясы менен бирге мүчө мамлекеттин улуттук мыйзамдарын бир эле учурда бир аракет менен бузуу кырдаалы жаралышы мүмкүн.

Арыз ээсинин пикири боюнча, буга окшогон кырдаалдар Келишимдин 76-беренесинин 1-пунктунун 2-7-пунктчаларында тизмектелген башка квалификацияланган курамдар үчүн да таандык.

Арыз ээси Келишимдин жана Рынокту транс чек аралыкка кошуу критерийлеринин төмөнкү жоболорун колдонуу тууралуу түшүндүрмө берүүнү Соттон өтүнөт:

1. Чарба жүргүзүүчү субъектин (рынок субъектисинин) бир иш-аракети (аракетсиздиги) менен тийиштүү мүчө мамлекеттин ички рыногунда мүчө мамлекеттин улуттук мыйзамдары бузулган, ошондой эле Критерийлердин 5-пунктун аткаруу шартында транс чек аралык рынокто Келишимдин 76-беренесинин 1-пункту бузулган кырдаал түзүлгөндө, аталган иш-аракетти (аракетсиздикти) кароо Комиссиянын компетенциясына (өзгөчө компетенциясына) таандык болобу?

2. Бир эле убакта мүчө мамлекеттин ички рыногунда мүчө мамлекеттин улуттук мыйзамдарын жана транс чек аралык рынокто Келишимдин 76-беренесинин 1-пунктун бузган иш-аракет (аракетсиздик) үчүн мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органы жана Комиссия чарба жүргүзүүчү субъекти жоопкерчиликке тарткан учурда компетенцияларды ажыратуу жана аталган жакты жоопкерчиликке тартуу кандай түрдө жүзөгө ашырылат?

3. Чарба жүргүзүүчү субъектин бир эле ошол (ушуга окшогон) иш-аракетине (аракетсиздигине) байланыштуу улуттук органда жана Комиссияда *non bis in idem* принцибин жана компетенциянын белгиленген ажыратуусун эске алуу менен иликтөө жүргүзүү (жоопко тартуу) учурунда буга компетенция берилбеген органда кандай түрдө, кандай тартипте иликтөөнү токтотуу (жоопкерчиликке тартуу жөнүндө актыны жокко чыгаруу) жүзөгө ашырылат?

II. Соттогу жол - жобо

Соттун Статутунун 68-пунктуна ылайык түшүндүрмө берүү тууралуу иштерди кароо тартиби 2014-жылдын 23-декабрындагы Жогорку Евразия экономикалык кеңешинин №101 чечими менен бекитилген Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун регламентине (мындан ары – Сот регламенти) ылайык аныкталат.

Сот түшүндүрмө берүү тууралуу иштерди Соттун Чоң коллегиясынын отурумунда карай тургандыгы Сот Статутунун 73-пунктунда көрсөтүлгөн.

Арыз ээси тарабынан суралып жаткан консультативдик корутундуну чыгаруу боюнча Соттун предметтик жана субъекттик юрисдикциясы Сот регламентинин жана Сот Статутунун жоболорунун негизинде Келишимде жана Рынокту транс чек аралыкка кошуу критерийлерине түшүндүрмө берүү тууралуу Ишкерлердин улуттук палатасынын арызын кароого алуу жөнүндө 2019-жылдын 15-апрелиндеги Соттун Чоң коллегиясынын токтомунда белгиленген.

Түшүндүрмө берүү тууралуу ишти Соттун кароосуна даярдоо алкагында Сот Регламентинин 75-беренесинде белгиленген тартипте Армения Республикасынын Экономикалык атаандаштыкты коргоо боюнча мамлекеттик комиссиясына, Беларусь Республикасынын Монополияга каршы жөнгө салуу жана соода министрлигине, Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигине, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Монополияга каршы жөнгө салуу мамлекеттик агенттигине, Федералдык монополияга каршы кызматына (Россиянын ФМК), Беларусь

Республикасынын Жогорку сотуна, Казакстан Республикасынын Жогорку сотуна, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна, Россия Федерациясынын Жогорку сотуна, Казакстан Республикасынын Мыйзам чыгаруу институтуна, Россия Федерациясынын Өкмөтүнө караштуу Мыйзам чыгаруу жана салыштырма укук таануу институтуна, Россия Федерациясынын Президентине караштуу Россия эл чарба жана мамлекеттик кызмат академиясынын «Атаандаштык саясат жана экономиканы изилдөө борбору» Илимий изилдөө лабораториясына, Евразия экономикалык комиссиясына, Экономикалык кызматташтык жана өнүктүрүү уюмуна суроо-талаптар жөнөтүлгөн жана алардан жооптор алынган.

III. Сот тыянактары

Соттун Чоң коллегиясы 1969-жылдын 23-майындагы Эл аралык келишимдер укугу жөнүндө Вена конвенциясынын 31-беренесинин жоболорун эске алуу менен жалпы таанылган эл аралык укуктун принциптери менен ченемдеринин негизиндеги алардын тутумдук өз ара байланышында Келишимдин жана Бирликтин органдарынын чечимдеринин жоболоруна түшүндүрмө берүүнү жүзөгө ашырат.

Соттун алдына коюлган маселелер бири-бири менен тыгыз байланышта, бул атаандаштыктын жалпы эрежелерин материалдык-укуктук жөнгө салуунун, ошондой эле мүчө мамлекеттердин жана Комиссиянын ортосундагы атаандаштык чөйрөсүндө компетенцияларды ажыратуунун негизиндеги көз карашта Чоң коллегия үчүн аларды кароо зарылдыгын жаратат.

1. Атаандаштыктын жалпы принциптери жана эрежелери Келишимдин XVIII бөлүмүндө камтылган. Аларды ишке ашыруу тартиби Протоколдо, Бирликтин алкагындагы эл аралык келишимдерде, ошондой эле Бирликтин органдары тарабынан кабыл алынган бир катар актыларда белгиленген. Бирликтин укугу менен белгиленген атаандаштыктын жалпы эрежелери мүчө мамлекеттердин аймактарында атаандаштык саясатын ишке ашыруу менен байланышкан мамилелерге, жана эки жана андан көп мүчө мамлекеттин аймактарында транс чек аралык рыноктордо атаандаштыкка терс таасир тийгизген же тийгизиши мүмкүн болгон мүчө мамлекеттердин чарба жүргүзүүчү субъекттеринин катышуусундагы мамилелерге жайылтылат.

Соттун 2018-жылдын 17-декабрындагы Консультативдик корутундусунда «атаандаштыктын жалпы эрежелери түздөн-түз иштейт жана алар эл аралык келишимде бекитилген ченемдер катарында мүчө мамлекеттер тарабынан тикелей колдонулууга тийиш» экендиги белгиленген.

Келишимдин 76-беренесинде белгиленген тыюу салууларды бузуу чарба субъекттерин, жеке адамдарды жана коммерциялык эмес уюмдарды жоопкерчиликке тартуу үчүн негиз болуп саналарын Соттун Чоң коллегиясы белгилейт.

Келишимдин 74-беренесинин 3-пунктуна ылайык мүчө мамлекеттер Келишимдин 75 жана 76-беренелеринде каралган кошумча тыюу

салууларды, тыюу салууларга карата кошумча талаптарды жана чектөөлөрдү белгилөөгө укуктуу.

Соттун 2018-жылдын 10-июлундагы Консультативдик корутундусунда «жөнгө салуунун улуттан тышкаркы деңгээлине берилген маселелер боюнча мүчө мамлекеттер Бирликтин укугунун ченемдерине карама-каршы келген улуттук укуктук актыларды кабыл алуудан баш тартуусу милдеттүү» экендиги көрсөтүлгөн.

Ошентип, атаандаштык чөйрөсүндөгү, анын ичинде укуктук ченемдик актыларды кабыл алуу боюнча мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын ар кандай иш-аракеттери Бирликтин укугу менен айкалышууга тийиш, ал эми атаандаштык чөйрөсүндөгү Бирликтин укугунун жоболорунун жана улуттук ченемдердин ортосундагы карама-каршылыктар Бирликтин укугунун артыкчылыгын эске алуу менен чечилет.

2. Атаандаштыктын жалпы принциптери жана эрежелери Бирликтин мүчө мамлекеттеринин аймактарындагыдай эле, эки жана андан көп мүчө мамлекеттин аймактарында транс чек аралык рыноктордо атаандаштыкка терс таасир тийгизген атаандаштыкка каршы аракеттерди аныктоону жана токтотууну камсыздоого багытталган.

2018-жылдын 17-декабрындагы Консультативдик корутундуда Соттун Чоң коллегиясы төмөнкүдөй тыянакка келген: «атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузууну токтотуу улуттук деңгээлде мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын жана улуттан тышкаркы деңгээлде Комиссия тарабынан жүзөгө ашырылат. Ошону менен бирге, алардын компетенцияларын ажыратуу бир мүчө мамлекеттин рыногундагы атаандаштыкка же транс чек аралык рыноктордогу атаандаштыкка тийүүчү терс таасирге жараша жүргүзүлөт.»

Мүчө мамлекеттердин атаандаштык чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу органдары тийиштүү мүчө мамлекеттин аймактарынын (улуттук рыноктордун) чегинде иш алып барышат. Эгерде, Келишимдин 76-беренесинин 1-пункту менен белгиленген тыюу салууну бузуу бир мүчө мамлекеттин улуттук рыногуна гана терс таасир тийгизсе, чарба жүргүзүүчү субъекттин иш-аракетин (аракетсиздигин) токтотуу Бирликтин мүчө мамлекетинин ыйгарым укуктуу органынын компетенциясына кирет. Үйгарым укуктуу органдар өзүнүн компетенциясынын алкагында атаандаштык чөйрөсүндөгү Келишимде каралган атаандаштыктын жалпы принциптерин жана эрежелерин, Протоколду, Бирликтин укугунун башка актыларын, ички мамлекеттик мыйзамдарды жетекчиликке алат.

Келишимдин 74-беренесинин 2-пунктунда жана Протоколдун 8-пунктунда каралган мүчө мамлекеттердин милдеттери алардын аймагындагы атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузууну токтотууда улуттук мыйзамдар Атаандаштыктын жалпы эрежелери жөнүндө келишимдин жоболору менен дал келген ченемдерди камтыган учурдагы абалды жокко чыгарбайт. Ошону менен бирге, Комиссиянын же мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органынын компетенциясын белгилөө үчүн аныктоочу фактор болуп рыноктун географиялык сыпаттамасы эсептелет.

3. Бирликтин органы катары Комиссия Келишимде жана Бирликтин алкагындагы эл аралык келишимдерде ага берилген ыйгарым укуктардын чегинде иш алып барат (Келишимдин 8-беренесинин 2-пункту).

Атаандаштыктын жалпы эрежелерин сактоо үчүн контроль Комиссияга жүктөлгөн, эгерде аталган эрежелерди бузуу транс чек аралык рыноктордогу атаандаштыкка терс таасир тийгизсе же тийгизиши мүмкүн болсо.

«Транс чек аралык рынок» деген түшүнүк Келишимдин 74-беренесинин 1-пункту менен киргизилген жана ал эки же андан ашык мүчө мамлекеттин аймагын камтыган рынокту билдирет. Келишимдин 74-беренесинин 2-пунктунда Комиссиянын компетенциясын аныктоо максатында рынокту транс чек аралыкка кошуу критерийлери Жогорку Евразия экономикалык кеңешинин чечими менен белгиленери каралган. Критерийлер Жогорку Евразия экономикалык кеңешинин 2012-жылдын 19-декабрындагы № 29 чечими менен бекитилген.

Географиялык чек аралары эки жана андан ашык мүчө мамлекеттин аймагын кучагына алган товардык рынок катарында аныктоо аркылуу Келишимдин 74-беренесинин 1-пунктунда бекитилген транс чек аралык рынок түшүнүгү Критерийлердин 2-пункту менен такталган. Товардык рынок түшүнүгү Протоколдун 2-пунктунун 19-пунктчасында берилген. Товардык рыноктун географиялык чек араларын аныктоо Евразия экономикалык комиссиясынын Кеңешинин 2013-жылдын 30-ноябрындагы № 7 чечими менен бекитилген Атаандаштыктын абалын баалоо методикасынын (мындан ары – Методика) 23-31-пунктарынын негизинде жүзөгө ашырылат.

Ошентип, атаандаштык чөйрөсүндөгү Комиссиянын компетенциясы транс чек аралык рыноктун негизги эрежесине – географиялык критерийлерге жараша белгиленет. Критерийлердин 2-пунктунун ченеми жалпы мүнөздү алып жүрөөрүн жана Келишимдин 76-беренеси менен жөнгө салынган укуктук мамилелерге карата колдонууга жаткан транс чек аралык товардык рынок түшүнүгүн бекемдейт.

4. Критерийлерде бузууларды токтотуу максаттары үчүн атаандаштык чөйрөсүндө бузууларга жараша жалпы географиялык критерийге карата кошумча иретинде колдонулуучу атайын эрежелер каралгандыгына Чоң коллегия көңүл бурат. Критерийлердин 3-5-пунктары транс чек аралык рыноктордо бузууларды токтотуу Комиссиянын компетенциясына кирген, Келишимдин 76-беренесинде белгиленген тыюу салуулардын түрлөрү боюнча кошумча шарттарды аныктайт.

Критерийлердин 5-пункту Келишимдин 76-беренесинин 1-пункту менен белгиленген тыюу салууларды (үстөмдүк абалды кыянаттык менен пайдалануу) бузууну токтотуу максаттары үчүн рыноктун субъекттеринин санына жана алардын үлүшүнө жараша сандык-сапаттык критерийлерди аныктайт.

Критерийлердин 5-пункту менен транс чек аралык рынокто чарба жүргүзүүчү субъекттин үстөмдүк абалы белгиленген, жана ага ылайык транс чек аралык рынокто атаандаштыкка терс таасир тийгизүүнү эске алуу менен

мындай абалды кыянаттык менен пайдалануу Комиссия тарабынан токтотууга жаткан шарттарды аткарууну өзүндө көрсөткөн транс чек аралык рыноктогу сатуунун же сатып алуунун көлөмүнүн үлүштөрү белгиленген. Мындай тыянак Методиканын 57-59-пунктары менен дал келет. Ага ылайык, Критерийлердин 5-пунктунун шарттарын аткарбоо тараптын иш-аракетинде Келишимдин 76-беренесинин 1-пунктун бузуу белгилери жок дегендикти билдирет, бул мындай иш-аракеттерди токтотуу боюнча Комиссиянын ыйгарым укугун жокко чыгарат.

Ошого байланыштуу, жыйынтыгында транс чек аралык рынокторго терс таасир тийгизген же тийгизиши мүмкүн болгон үстөмдүк абалын ээлеген чарба субъектисинин иш аракетине (аракетсиздигине) тыюу салуу бузуусун токтотуу Критерийлердин 5-пунктунда белгиленген шарттарды аткарууда Комиссия тарабынан жүзөгө ашырыларын Соттун Чоң коллегиясы белгилейт. Тийиштүү критерийлерге канааттанган учурда транс чек аралык рыноктордогу атаандаштык чөйрөсүндөгү Комиссиянын компетенциясы өзгөчө болуп саналат.

5. Компетенцияларды ажыратуу көз карашында Бирликте транс чек аралык же улуттук рынокторундагы жалпы тыюу салуулар терс таасирге дуушар болгондугуна (же дуушар болушу мүмкүндүгүнө) жараша регионалдык жана улуттук атаандаштык маселелерин киргизүүнүн бирдиктүү эмес, эки баскычтуу тутуму түзүлгөн. Ошону менен бирге, транс чек аралык рынок мүчө мамлекеттердин товардык рыногун, транс чек аралык рынокторго жана бир эле убакта мүчө мамлекеттин улуттук рыногуна тийген терс таасирди (мүмкүн болуучу терс таасирди) кучагына алгандыгын эске алганда аны транс чек аралык рыноктордогу бирдиктүү бузуу катары кароо керек.

Соттун Чоң коллегиясы бир мезгилде бир эле бузууларга карата Комиссиянын жана мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын компетенциясын жүзөгө ашыруу мүмкүн эместиги жөнүндө тыянак чыгарат. Эгерде, тарап бир бузууну жасоо аркылуу мүчө мамлекеттин мыйзамдарын жана Келишимдин 76-беренесинин 1-пунктун бузса, анан да мындай бузуу транс чек аралык рыноктордогу атаандаштыкка терс таасир тийгизсе же тийгизиши мүмкүн болсо, анда транс чек аралык рыноктордо Келишимдин 76-беренесинин 1-пунктун аткарбагандык Комиссия тарабынан токтотулат жана улуттук мыйзамдар боюнча жоопкерчиликти жокко чыгарат.

6. Чоң коллегия мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын жана Комиссиянын өз ара аракеттенүү механизмдеринин өкүм сүргөндүгүнө өзүнүн көңүлүн бурат. Бир эле мезгилде кароону, иликтөөнү, ошол эле бузууларга карата Комиссия жана мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органы тарабынан жоопкерчиликке тартууну жүргүзүү мүмкүндүгүн жокко чыгарган процессуалдык кепилдиктерди Протокол өзүнө камтыйт.

6.1. Протоколдун 58-беренесине ылайык, эгерде, Критерийлердин негизинде атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу тууралуу арыздарды кароодо мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдары тарабынан тийиштүү арыздарды (материалдарды) кароо боюнча ЕЭКнын ведомстволук

тиешелүүлүгү аныкталса, мындай арыздар (материалдар) Комиссияга берилет

Ушуга окшогон тартип атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу тууралуу арыздарды (материалдарды) кароодо мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын ведомстволук тиешелүүлүгү Комиссия тарабынан аныкталган учурда да ишке ашырылат: Бирликтин мүчө мамлекеттеринин ыйгарым укуктуу органдарына арыздарды (материалдарды) өткөрүп берүү тууралуу чечим ошондой эле аларды кароонун кайсы гана баскычында болбосун кабыл алынат (Протоколдун 60-пунктунун 1-абзацы).

ЕЭКтин жана ыйгарым укуктуу органдардын өз ара аракеттенүүсүнүн жол-жоболук багыттары Евразия экономикалык комиссиясынын Кеңешинин 2012-жылдын 23-декабрындагы «Транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу тууралуу арыздарды (материалдарды) кароо тартиби жөнүндө» № 97 чечими, «Транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузууларга иликтөө жүргүзүү тартиби жөнүндө» № 98 чечими (мындан ары – Иликтөө жүргүзүү тартиби), «Транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу тууралуу иштерди кароо тартиби жөнүндө» № 99 чечими менен жөнгө салынган жана кызматташтык менен транспаренттик принциптерине негизденет.

Мына ошентип, Бирликтин укугунда атаандаштыктын жалпы эрежелерин сактоо үчүн, анын ичинде арыздарды (материалдарды) кароо жана иликтөөлөрдү жүргүзүү баскычтарында белгиленген компетенцияларга ылайык ведомстволук тиешелүүлүгүнө жараша иштерди өткөрүп берүү боюнча контролду жүзөгө ашырууда улут үстүндөгү жана улуттук органдардын өз ара аракеттенүүсүнүн ченемдик-укуктук жана уюштуруу-укуктук механизмдери каралган. Бул механизмдер Бирликтин укугунда белгиленген компетенцияларды ажыратуу эрежелерине ылайык мындай ыйгарым укуктарга ээ болбогон органдар тарабынан атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузууну токтотууну жокко чыгаруу үчүн багытталган.

6.2. Бирликтин укугунда каралган компетенцияларды ажыратуу жана ведомстволук тиешелүүлүгү боюнча арыздар менен материалдарды өткөрүп берүү тийиштүүлүгүнө жараша Келишимдин 8-беренесинин 2-пунктунда жана 3-беренесинин 7-абзацында ченемдик түрдө берилген компетенцияларды бөлүштүрүү жана кызматташуу принциптерин ишке ашыруунун жеке учурларын өзүнө камтыйт. Жол-жоболук жактан бул арыздарды (материалдарды) кароону токтотуу жана четтетүү, тийиштүү компетенцияга ээ болбогон органдарда иликтөөлөрдү жүргүзүү үчүн негиз болуп саналат.

Комиссиянын кароосуна атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу тууралуу арызды өткөрүп берүү жөнүндө ыйгарым укуктуу органдын чечими Комиссияга тийиштүү кайрылууну коштоо менен жөнөтүлөт. Мындай кайрылуу ыйгарым укуктуу орган тарабынан атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу тууралуу арызды кароону токтотууга – Комиссия

тарабынан төмөнкү чечимдердин биринин кабыл алынышына чейин негиз болуп саналат: бузууларга иликтөө жүргүзүү жөнүндө, ведомстволук тиешелүүлүгү боюнча арызды өткөрүп берүү жөнүндө, арыз келип түшкөн ыйгарым укуктуу органга аны кайтарып берүү жөнүндө. Ыйгарым укуктуу органдын кайрылуусунун мазмунундагы маселелер, тиркелген документтер, арыз ээсин маалымдоо мөөнөттөрү жана башка жол-жоболук багыттар Протоколдун 58-пунктунда жөнгө салынган.

Улуттук ыйгарым укуктуу органдар тарабынан арызды (материалдарды) кароону токтотууга негиз катарында Комиссиянын транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузууга иликтөө жүргүзүү жөнүндө же мындай эрежелерди бузуу тууралуу арызды (материалдарды) башка мүчө мамлекеттин ведомстволук тиешелүүлүгү боюнча ыйгарым укуктуу органына өткөрүп берүү жөнүндө чечиминин кабыл алынышы каралган. Протоколдун 59-пунктун түшүндүрүү күбөлөндүргөндөй, бул ченем императивдик мүнөзгө ээ, жана арызды (материалдарды) кароону токтотуу мүчө мамлекеттин органынын кароосунан көз каранды эмес.

Иликтөө жүргүзүү тартибинин 14-15-пунктарына ылайык, транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу жөнүндө ишти козгоодон баш тартуу тууралуу аныктама Комиссия тарабынан чарба жүргүзүүчү субъекттердин иш-аракеттеринде транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуунун белгилери болбогон учурда чыгарылат. Эгерде, каралып жаткан бузуу Комиссиянын компетенциясына кирбегендиги жүргүзүлгөн иликтөөнүн жүрүшүндө аныкталса жана жүргүзүлгөн иликтөөнүн негизинде мүчө мамлекеттин монополияга каршы мыйзамдарын бузуу белгилери бар экендиги тууралуу тыянак жасалса, ведомстволук тиешелүүлүгү боюнча арызды (материалдарды) ыйгарым укуктуу органга өткөрүп берүү жөнүндө аныктама чыгарылат.

Иликтөө жүргүзүү компетенциясына ээ болбогон органдарда аны жүргүзүүнү токтотуу тартиби Протоколдун VI бөлүмүндө аныкталары жөнүндө Чоң коллегиянын тыянагы үчүн жогоруда көрсөтүлгөндөр негиз болуп берет.

7. Атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузгандыгы үчүн чарба жүргүзүүчү субъектти жоопкерчиликке тартуу жана айып санкциясын салуу учурунда мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органынын жана Комиссиянын чечими менен бир эле убакта компетенцияны бузган чечим да жокко чыгарыла тургандыгын Соттун Чоң коллегиясы белгилеп кетет.

Евразия экономикалык комиссиясынын Кеңешинин 2012-жылдын 17-декабрындагы №118 чечими менен бекитилген Транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу үчүн айыптарды эсептөө методикасынын 11-пунктунун «в» пунктчасынын ченеми Бирликтин укугунда *non bis in idem* принцибинин жеке пайда болуусу катары саналат, ага ылайык транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузуу үчүн айып санкцияларын колдонууда укук бузуучу бир эле бузуу үчүн жоопкерчилик тартылбагандыгы тууралуу эреже сакталат.

Соттун Статутунун 50-пунктунун 1-пунктчасына байланыштуу консультативдик корутундуну берүүнү да камтыган сот адилеттигин жүзөгө ашырууда эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптери жана ченемдери колдонулат. Сот актысын чыгарууда Сот Бирликтин мүчө мамлекеттеринин жалпы конституциялык салттарына, ошондой эле адам укугун коргоо жөнүндө эл аралык макулдашууларга негизденет.

Атаандаштыктын жалпы эрежелерин бузууну токтотууда мындай мамилени колдонуу Комиссиянын жана мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органынын чечими менен бир эле аракетти жасагандыгы үчүн бир мезгилде тарапты жоопкерчиликке тартуу мүмкүн эместигин билдирет (*non bis in idem*).

Мындай учурда *non bis in idem* принцибине кайрылуу жана компетенцияларды ажыратуу тууралуу Бирликтин укугунун жоболорун адилеттүүлүк менен аткаруу милдети Комиссиянын жана улуттук органдардын ортосундагы ыйгарым укуктарды ажыратуу жөнүндө Келишимдин талаптарын бузуу менен кабыл алынган чечимдерди жокко чыгарууга алып келет.

8. Жогорудагы айтылгандардын негизинде Соттун Чоң коллегиясы төмөнкүдөй тыянактарды чыгарат.

8.1. Эгерде, Евразия экономикалык бирлигинин мүчө мамлекеттеринин чарба жүргүзүүчү субъектисинин иш-аракети (аракетсиздиги) менен тийиштүү мүчө мамлекеттин ички рыногунда мүчө мамлекеттин улуттук мыйзамдары бузулгандай эле, транс чек аралык рынокто Келишимдин 76-беренесинин 1-пункту да бузулган учурда, Критерийлердин 5-пункту аткарылган шартта аталган иш-аракеттер (аракетсиздиктер) Комиссиянын өзгөчө компетенциясына тийиштүү болуп саналат.

8.2. Бирликтин укугунда белгиленген компетенцияларды ажыратуу критерийлерин, Комиссия менен мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын өз ара аракеттенүү тартибин эске алганда, Комиссия менен мүчө мамлекеттердин ыйгарым укуктуу органдарынын транс чек аралык рыноктордо атаандаштыктын жалпы эрежелерин сактоо үчүн контроль жүргүзүү чөйрөсүндө компетенцияларды бир эле мезгилде жүзөгө ашыруу мүмкүндүгү жокко чыгарылат.

Комиссиянын транс чек аралык рынокто Келишимдин 76-беренесинин 1-пунктун бузуу тууралуу ишти кароосу чарба субъектисинин иш-аракети улуттук рынокто Келишимдин 76-беренесинин 1-пунктун бузгандыгы үчүн аны мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органы тарабынан жоопкерчиликке тартуу мүмкүндүгүн жокко чыгарат.

8.3. Бир эле мезгилде ыйгарым укуктуу органдын чечими менен да, Комиссиянын чечими менен да атаандаштыктын эрежелерин бузгандыгы үчүн жоопкерчиликке тартылган жана айып санкциясы салынган учурда Келишимде каралган компетенцияны бузган ошол чечим жокко чыгарылат.

Иликтөөнү жүргүзүү компетенциясына ээ болбогон органдарда аны жүргүзүүнү токтотуу тартиби Атаандаштыктын жалпы принциптери жана эрежелери жөнүндө протоколдун VI бөлүмү менен аныкталат.

IV. Корутунду жоболор

Ушул Консультативдик корутундунун көчүрмөсү арыз ээсине жөнөтүлсүн.

Консультативдик корутунду Соттун расмий интернет-сайтына жайгаштырылсын.

Төрагалык кылуучу

Ж.Н.Баишев

Судьялар

А.М. Ажибраимова

Э.В.Айриян

Д.Г. Колос

Т.Н.Нешатаева

В.Х. Сейтимова

Г.А. Скрипкина

А.Э. Туманян

А.А. Федорцов

К.Л. Чайка
